

Zemřel PhDr. Miroslav Purkrábek, CSc.

Ve čtvrtek 8. září 2005 zemřel po dlouhé a těžké nemoci přední český sociolog, spoluzakladatel oboru veřejná a sociální politika PhDr. Miroslav Purkrábek, CSc., pracovník Centra pro sociální a ekonomické strategie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, autor řady sociologických publikací, studií a článků, plukovník v záloze, nositel Ceny Jaroslava Jandy za přínos k rozvoji bezpečnostní politiky.

PhDr. Miroslav Purkrábek, CSc. se narodil v roce 1930. V roce 1949 absolvoval obchodní akademii pro zahraniční obchod a v roce 1962 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor filozofie-psychologie. V roce 1969 se stal kandidátem věd v sociologii. V padesátých a šedesátých letech sloužil jako voják z povolání u letectva. V druhé polovině šedesátých let založil a vedl pracoviště sociologie armády. Jako signatář známého Memoranda kritizujícího praxi ve Varšavské smlouvě byl po 21. srpnu 1968 z armády propuštěn. Poté pracoval dvacet let ve zdravotnictví.

Miroslav Purkrábek byl po 17. listopadu 1989 rehabilitován, vrátil se do armády, byl poradcem náměstka ministra obrany pro sociální a humanitární věci, později ředitelem Vojenského ústavu sociální výzkumů a vedoucím odboru Institutu pro strategická studia. Poté se stal vědecko-pedagogickým pracovníkem katedry veřejné a sociální politiky a Institutu sociologických studií na Fakultě sociálních věd UK, kde byl vedoucím oddělení a koordinátorem výzkumu veřejné a sociální politiky.

Miroslav Purkrábek byl v široké sociologické a vojenské veřejnosti znám jako vzdělaný, pracovitý a charakterní člověk, přátelé ho považovali za moudrého člověka.

Čest jeho památce!

Vzpomínka na PhDr. Miroslava Purkrábka, CSc.

Miroslava Purkrábka jsem poznal na začátku šedesátých let uplynulého století na zasedání redakční rady jednoho vojenského teoretického časopisu, kde se právě stal jejím novým členem a já tu pracoval jako redaktor. Zastavili jsme se poté na ulici a vedli nekonečnou rozpravu. Pravděpodobně proto, že jsme při jednání vyslovovali podobná nebo dokonce totožná mínění. V tu dobu měli ze zřejmých důvodů k sobě blíž lidé s blízkými názory, než aby je lákaly myšlenky protichůdné nebo dokonce diametrálně rozdílné. Ne vždy a zvláště ne v každé době se protivy přitahují, jak se obvykle říká spíše o manželských a mileneckých vztazích.

Když jsem po rozhovoru s Mirkem odcházel domů, okamžitě jsem věděl, že jsem potkal člověka, který není jen vzdělaný, ale čímsi víc - je moudrý.

Kdysi jsem četl, že slova moudrost, moudrý apod. se vyskytují jen v češtině. Asi to nebude úplně pravda, blíží se mu i anglické *wisdom*. V každém případě však „moudrost“ neznamená jen vzdělanost, dokonce ani encyklopedickou, ale primárně

souvisí se životními zkušenostmi a s charakterem. Moudrost se přitom obvykle spojuje se stářím. Jenže Mirkovi tehdy bylo něco přes třicet a na jeho predikce vývoje situace v zemi jsem se od té doby mohl spolehnout; byl v odhadech nejen rozvážný, ale především prozíravý.

A tak jsme s Mirkem a s blízkými přáteli prožili málem polovinu dramatického dvacátého století, z nichž zvláště šedesátá léta měla neobyčejnou přitažlivost. Ne marně se o nich mluví jako o *zlatých letech šedesátých*. Nebylo to přitom jen proto, že jsme byli mladí, nebyla to jenom doba Beatles, beatníků a hippie, ale prožívali jsme zvláště návštěvy významných osobností. Jen namátkou mohu zmínit pár jmen, které mně zůstaly v paměti - Steinbeck, Fischer, Sartre, Moreno, Albee, Ginsberg...

Byla to doba, kdy si člověk připadal trapně, že nejenže třeba nebyl na některé z přednášek těchto významných osobností, ale nepřečetl právě vyšlou zajímavou knihu, neviděl nový významný film, nenavštívil výbornou divadelní inscenaci nebo výtvarnou výstavu. Byla to léta, do kterých neuvěřitelně hluboko vsákla kultura, až se tu vytvořilo zvláštní a neopakovatelné kulturní klima. Kultura jistě svým způsobem suplovala málo pohyblivou politiku, která se dynamicky začala rozvíjet teprve na sklonku této dekády v Pražském jaru a skončila tragicky 21. srpnem 1968.

Přesto jsme si v těchto letech uvědomili mnohé. Dochází mi to, když se vracím ke své diplomové práci *Spory o kvalitativní demokracii u nás ve dvacátých letech* z roku 1961 a k disertaci *K tvorbě společenského a vojenského zájmu*, kterou jsem za Mirkovy pomoci napsal v roce 1969. Postupně jsme se blížili k přesnější podobě budoucího společenského uspořádání, zvláště vize občanské společnosti.

Ale přišla normalizace a okruh našich přátel se ocitl v těžko sdělitelných nesnázích, pokud je někdo sám neprožil. Je příznačné, že většina hledala uplatnění v zaměstnáních – pokud je tedy vůbec někdo přijal – která měla humánní rysy. Mirek začal pracovat v Ústavu sociálního lékařství a organizace zdravotnictví, a tím významně přispěl k tomu, aby i v podmínkách minulého režimu fungovalo naše zdravotnictví alespoň zčásti v souladu se světovým vývojem, zvláště pokud jde o vztah pacienta a lékaře. Mirek se angažoval i jinde, v průmyslovém poradenství. A znovu ho přitahovala humánní výroba, farmaceutický průmysl.

Nemohu neuvést Mirkovu schopnost nejen pomáhat lidem, kteří se ocitli ve vážných životních situacích a problémech, ale přivádět některé jednotlivce i na jiné myšlenky, usměrňovat je k jinému chování, než jak přemýšleli a jednali dosud. Ani po více než dvou desítkách let nedokážu zapomenout, jak přiměl svého šéfa s nepřilíhající zářivou minulostí, aby navštívil pozoruhodný gruzínský film *Pokání*. Po představení jsem pozoroval, že dotyčným vedoucím pracovníkem toto dílo otřásl. A nejen dočasně, ale pod vlivem dalších podobných Mirkových aktivit začal jinak řídit ústav a odvážně zaměstnávat i lidi, kteří v tu dobu jen těžko hledali uplatnění.

Mirek byl jako bývalý voják z povolání po listopadových událostech rehabilitován, povýšen do hodnosti plukovníka v záloze a stal se poradcem ministra obrany pro sociální a humanitární věci a poté ředitelem Vojenského ústavu sociálních výzkumů. Pod jeho vedením byly realizovány desítky výzkumů, podílel se i aktivně na demokratické transformaci armády a modernizaci ministerstva obrany.

Když tato jeho mise v armádě skončila, šel tam, kam ho to dlouho táhlo, učit na vysokou školu, na katedru veřejné politiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Brzy se tu stal nejen významným vysokoškolským učitelem, ale i úspěšným výzkumným pracovníkem. Z podnětu Rady pro sociální a ekonomickou strategii při Úřadu vlády tu bylo zřízeno Centrum pro sociální a ekonomické strategie, s nímž začal spolupracovat. Prvním dílem, na kterém se podílel, byla *Vize rozvoje České republiky do roku 2015*, v níž zpracoval část týkající se zvláště vnější bezpečnosti České republiky. Významně přispěl i do dalších rozsáhlých publikací CESES *Putování českou budoucností* a *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*, v posledním případě zpracováním kapitoly „Ústavněprávní a politický systém země“.

Mírek bral na sebe stále více povinností, než měl, aniž by si připouštěl, že léta nejen ubíhají, ale i on sice pomalu, ale přece jen stárne. Byla na něm stále patrnější vyčerpanost. On však na tempu práce neubíral. Přitom na soustředění výzkumného týmu se pravidelně pracovalo až do noci. Začal jsem mít nepříjemné tušení, že takový nápor vzhledem ke své více než sedmdesátce nemůže vydržet.

Nevydržel.

Mozková příhoda ho zprvu jen na čas vyřadila. Trochu zpočátku ztrácel i orientaci a hledal příčiny své nemoci jinde. Tehdy jsem znovu a hlouběji pochopil, co znamená nejen pro mne, ale i pro mnoho dalších lidí. To prvotní zděšení, když jsem přátelům a spolupracovníkům řekl, co se mu stalo. A poté pravidelně další nekontrolované telefonáty, kdy se jeho přátelé i známi vyptávali, jak probíhá jeho nemoc, jestli něco nepotřebuje a kdy ho budou moci navštívit. Jako vždycky teprve poté, co někoho blízkého postihne něco nemilého nebo dokonce ohrožujícího, si člověk uvědomí, co pro něho přítel, někdo z rodiny nebo jen známý znamená.

O Mirkově moudrosti byli přesvědčeni všichni, kdo se s ním přátelili nebo se třeba s ním jen náhodně seznámili. Tato moudrost byla jen vrcholem jeho vzácných lidských a osobnostních rysů. Nebylo možné přehlédnout hloubku jeho analytického vhledu do rozsáhlého množství problémů a zároveň i schopnost syntetizovat poznatky a převést je do podoby, na jejímž základě lze efektivně rozhodovat i na nejvyšších rozhodovacích místech. Nebylo by však spravedlivé zůstat jen u Mirkových intelektuálních předpokladů. Stejně hluboké byly i jeho životní zkušenosti a nesčetné množství osobních i zprostředkovaných zážitků, kterými dokázal ilustrovat nebo i konfrontovat aktuálně probíhající děje.

Nakonec, ačkoliv by si tato vlastnost zaslouhovala místo první, byla Mirkova schopnost vcítit se do problémů lidí, ochota pomoci jim, věnovat jim někdy až neuvěřitelné bohatství času, které mu poté chybělo nejen pro vlastní rozsáhlejší syntetickou práci z oborů, které zvládl, ale i pro potřebný odpočinek.

Antonín Rašek

centrum adiktologie

Psychiatrická klinika 1. lékařské fakulty a VFN
Univerzita Karlova v Praze
Ke Karlovu 11 / 120 00 Praha 2 / Česká republika
tel.: + 420 224 965 035 / fax: + 420 224 965 035
www.adiktologie.cz / info@adiktologie.cz

V. česko-slovenská konference: Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku

Ve dnech 23.–25. ledna 2006 proběhne V. česko-slovenská konference **Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku**, kterou organizuje Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze, spolu se svými partnery. Konference je věnována problémům aplikace a výuky kvalitativního přístupu a metod. Konference navazuje na předchozí úspěšné ročníky pořádané v letech 1999 až 2005 na stejné téma v Brně a Olomouci. V. ročník konference má podtitul „Umění ve vědě – věda v umění“. Kromě této tematické orientace programový výbor očekává psychologické, sociologické, filozofické či antropologické analýzy různých druhů uměleckých děl, rovněž jsou vítány kritické teoretické úvahy, referáty o terapeutickém a výchovném využití umění, též interdisciplinární příspěvky. Jedním z cílů konference je fundovaná reflexe kvalitativního přístupu ve výzkumu člověka s ukázkami konkrétních empirických studií, tentokrát převážně se vztahující k fenoménu umění, eventuálně se dotýkající vztahu umění a vědy.

Bližší informace o konferenci, včetně formuláře přihlášky, jsou k dispozici u Mgr. Matúše Šuchy, e-mail: msucha@post.cz. Aktuální informace a přihláška na konferenci: www.adiktologie.cz. Uzávěrka přihlášek je 15. listopadu 2005 (včasná registrace) a 31. prosince 2005 (pozdější registrace).

